

ARTUR Č. KLARK

DŽENTRI LI

OTKRIVENI RAMA

S engleskog preveo

Aleksandar B. Nedeljković

PROLOG

U jednom od spoljašnjih spiralnih krakova galaksije Mlečni put jedna neupadljiva, usamljena žuta zvezda lagano kruži oko galaktičkog središta udaljenog trideset hiljada svetlosnih godina. Ovoj stabilnoj zvezdi, koja se zove Sunce, potrebno je dvesta dvadeset pet miliona godina da dovrši jednu revoluciju na toj putanji. Kad je Sunce poslednji put bilo na svojoj sadašnjoj poziciji, zastrašujuće moćni divovski reptili tek su počinjali da uspostavljaju svoju vladavinu na Zemlji, maloj plavoj planeti, jednom od Sunčevih satelita.

Od svih planeta i drugih tela u Sunčevoj porodici, jedino se na Zemlji ikada razvio neki složen i trajan oblik života. Jedino na tom posebnom svetu hemikalije su evoluirale do svesti, i onda se zapitale, počinjući da shvataju čudesa i dimenzije vaseljene, nisu li se i negde drugde dogodila čuda slična onome koje je stvorilo njih.

Najzad, tvrdili su ti svesni Zemljani, samo u njihovoj galaksiji ima sto milijardi zvezda. Znali su prilično pouzdano da bar dvadeset odsto tih zvezda ima kraj sebe jednu ili više planeta, i da je jedan mali, ali značajan broj tih planeta imao, u nekom razdoblju svoje istorije, atmosferske i termalne uslove povoljne za nastanak aminokiselina i drugih organskih sastojaka koji su *sine qua non* za ma koju biologiju o kojoj su mogli razumno postavljati hipoteze. A eto, jednom u istoriji, tu, na Zemlji, aminokiseline su našle načina da se razmnožavaju, čime je evoluciono čudo, koje će na kraju proizvesti i ljudska bića, pokrenuto. Kako bi se moglo pretpostaviti da se to događanje odigralo samo jedan jedini put u čitavoj istoriji? Teži atomi, potrebni za nastanak ljudi, stvaraju se u kataklizmičnim zvezdanim eksplozijama već nekoliko milijardi godina. Zar je

verovatno da su samo na Zemlji, i nigde drugde, ti atomi uspeli da se nanižu u molekule posebne vrste i evolucijom uzdignu do bića sposobnih za pitanje: „Jesmo li sami?“

Zemljani su svoje traganje za kosmičkim drugovima započeli najpre tako što su načinili teleskope i pomoću njih posmatrali najbliže susedne planete. Kasnije, kad se njihova tehnologija razvila do višeg nivoa, uputili su usavršene robotizovane svemirske brodove da osmatraju te druge planete, i da procenjuju ima li ikakvih znakova života. Ova istraživanja su dokazala da ni na jednom drugom telu u Sunčevom sistemu nikad nisu postojala inteligentna živa bića. Ako negde van ima ikoga, zaključili su zemaljski naučnici, ako postoji ijedna ravnopravna vrsta s kojom bi se moglo jednog dana i komunicirati, traganje se mora proširiti na drugu stranu ambisa koji Sunčev sistem razdvaja od svih drugih zvezda.

Na kraju dvadesetog veka, po zemaljskom računanju vremena, velike antene sa Zemlje počele su da po nebu tragaju za koherentnim signalima, u nadi da možda neka druga inteligencija šalje Zemlji radiotalasne poruke. Ovo traganje je potrajalo više od sto godina, a naročito je pojačano u zlatnim danima međunarodne nauke – početkom dvadeset prvog veka, da bi oslabilo u završnim decenijama toga veka, kad se nikakav tuđinski signal nije uhvatio iako je korišćen četvrti zasebni komplet novih tehnika osluškivanja.

Do godine 2130, kada je otkriven neobičan cilindrični objekat što se iz dubine međuzvezdanog prostora veoma brzo približavao Sunčevom sistemu, većina promišljajućih ljudskih bića zaključila je da života u kosmosu mora biti malo, a inteligencija je, ako uopšte postoji igde izvan Zemlje, izuzetno retka. Kako bi se drukčije mogao objasniti, govorili su naučnici, nedostatak ma kakvih pozitivnih rezultata posle tolikih pažljivih traganja za vanzemaljcima tokom više od sto godina?

Sve je to učinilo da Zemlja sa zaprepaščenjem primi vest, kad je onaj objekat tokom godine 2130. poblizhe osmotren, da je van svake sumnje u pitanju tuđinska veštačka tvorevina. Bio je to neporeciv

dokaz da inteligencija na visokom stupnju postoji, ili bar da *je postojala* u nekoj ranijoj epohi, u nekom drugom delu vasiona. Kada je jedna svemirska misija, koja je već bila u toku, skrenuta da bi ostvarila „randevu“ sa zahuktalim cilindričnim divom sumorne sive boje, za koga se pokazalo da je, po dimenzijama, veći od najvećih zemaljskih gradova, kosmonauti su se suočili s nizom misterija. Međutim, nisu mogli pružiti odgovor ni na osnovna pitanja o zagonetnom tuđinskom svemirskom brodu. Uljez sa zvezda nije dao nikakve jasnije nagoveštaje o svom poreklu ili svrsi.

Ta prva grupa istraživača ne samo što je napravila katalog o čudima Rame (ime nadenuto tom divovskom valjkastom predmetu pre nego što se doznalo da je vanzemaljskog porekla), nego je i istraživala i kartografisala unutrašnjost. Onda je istraživački tim napustio Ramu, koji se sjurio ka Suncu, zaobišao ga i udaljio se hiperboličnom putanjom; naučnicima je preostalo da temeljito analiziraju sve podatke koji su tokom misije prikupljeni. Svako se saglasio da zemaljski posetioci nijednog trenutka nisu sreli prave tvorce ovog misterioznog svemirskog broda. Međutim, pomna analiza otkrila je jedan nesumnjiv inženjerski princip primenjen pri stvaranju Rame – trojnu redundanciju. Za svaki bitni sistem i podsistem u brodu postojala su po dva rezervna. Ramanci su sve konstruisali u znaku broja tri. Naučnici su zaključili da, po svemu sudeći, moraju stići još dva slična vasijska broda. Godine koje su usledile posle posete Rame I bile su, na Zemlji, pune iščekivanja. Naučnici i političari su složno proglašavali da je počela nova era ljudske istorije. Internacionalna svemirska agencija (ISA), u saradnji sa Svetom vlada (SV), razradila je pravila za pažljivo postupanje pri sledećoj poseti Ramanaca. Svi teleskopi upereni u nebesa takmičili su se za slavu koja je čekala onoga ko prvi locira sledećeg Ramu. Ali, nije ga video niko.

U drugoj polovini tridesetih godina dvadeset drugog veka, ekonomski bum, koji je u svojoj završnoj fazi bio donekle i pojačan opštom svetskom reakcijom na Ramu I, naglo se okončao. Svet se

survao u najgoru ekonomsku krizu u svojoj istoriji, koja je dobila ime Veliki haos. Bila je praćena velikom anarhijom i bedom. Gotovo sva naučnoistraživačka aktivnost napuštena je tokom ovog žalosnog doba: sledećih nekoliko decenija narod Zemlje je pažnju posvećivao isključivo zemaljskim problemima; neobjašnjenog posetioca sa zvezda gotovo je zaboravio.

Godine 2200. u Sunčev sistem stigao je drugi cilindrični uljez. Građani Zemlje otresli su prašinu sa starih spisa koji su nastali posle odlaska Rame I, i pripremili se za sastanak sa Ramom II. Za tu misiju odabrana je posada od dvanaest članova. Ostvaren je sastanak i njih dvanaestoro uskoro poslaše izveštaj da je drugi Rama gotovo identičan svom prethodniku. Ljudi su nailazili na nova čuda i nove tajne, pa i na tuđinska živa bića, ali i dalje nisu bili u mogućnosti da odgovore na pitanja o poreklu i svrsi Rame.

Tri čudnovate smrti među posadom izazvale su veliku zabrinutost na Zemlji, gde su sve etape ove istorijske misije praćene preko televizije. Kad je divovski cilindar prešao na novu putanju, što je pokazivalo da će se sudariti sa Zemljom, zabrinutost je prerasla u uzbunu i paniku. Lideri sveta su zaključili, teška srca, da u odsustvu drugih informacija moraju, hteli – ne hteli, pretpostaviti da je Rama II neprijateljski raspoložen. Nisu mogli dozvoliti da se tuđinsko vozilo zarije u Zemlju, ili da prođe tako blizu da bi moglo da se posluži nekim oružjem. Doneta je odluka: uništiti Ramu II dok je još na bezbednoj udaljenosti.

Istraživačkoj ekipi je naređeno da se vrati kući; ali, tri člana posade, dva muškarca i jedna žena, zaostali su i bili u Rami II u trenutku kad je stigao baraž nuklearnih bojevih glava lansiranih sa Zemlje. Rama je odoleo nuklearnim eksplozijama, opet izmenio svoju putanju, skrenuo od neprijateljske Zemlje i napustio Sunčev sistem velikom brzinom – odnoseći svoje tajne netaknute, ali i troje kosmonauta.

Trinaest godina je putovao relativističkim brzinama od Zemljinog susedstva do svog krajnjeg odredišta, ogromnog kompleksa mašinerije zvanog Čvorište, na dalekoj orbiti oko zvezde Sirijus. Troje u

Rami su se proširili rođenjem petoro dece, i postali porodica koja je nastavila da istražuje divna čuda svog doma u kosmosu. Bilo je ponovnih susreta sa tuđinskim bićima već otkrivenim u Rami. Pre nego što su stigli do Čvorišta, ljudi su se već uverili da su i ta druga bića takođe samo putnici u Rami II.

Ljudska svemirska porodica ostala je u Čvorištu nešto duže od godinu dana. Tokom tog vremena Rama je prepravljen i preuređen za svoje treće, poslednje putovanje u Sunčev sistem. Porodica je doznala od Orla, nebiološkog stvora koji je konstruisala čvorišna inteligencija, da ramanski kosmički brodovi lete radi prikupljanja i katalogiziranja najveće moguće količine podataka o živim vrstama u galaksiji, sposobnim da plove kosmosom. Taj Oreo, koji je imao glavu, kljun i oči orla, ali telo čoveka, takođe je obavestio ljude da će svemirski brod Rama u svom trećem dolasku, kao Rama III, sadržati pažljivo izgrađen zemaljski habitat u kome će moći da se smesti dve hiljade ljudi, u životnu okolinu koja će im sasvim odgovarati.

Sa Čvorišta je ka Zemlji poslata video-poruka s obaveštenjem da Rama III uskoro dolazi. U tom saopštenju objašnjeno je da jedna usavršena vanzemaljska vrsta želi da posmatra i studira ljudsku aktivnost tokom dužeg perioda vremena, i zatraženo je da dve hiljade ljudi bude poslato, kao tipičan uzorak, na sastanak sa Ramom III na orbiti oko Marsa.

Rama III je putovao od Sirijusa do Sunčevog sistema brzinom nešto većom od polovine brzine svetlosti. U njemu je bila i glavčina ljudske porodice koja je doputovala na Čvorište; put su provodili spavajući u posebnim ležajevima. Na Marsovoj orbiti ta porodica je pozdravila druge ljude za Zemlje, a netaknuto čisti habitat u Rami začas je naseljen. Nastala kolonija, kojoj dadoše ime Novi Eden, bila je sasvim zatvorena, debelim zidovima odvojena od ostalih delova tuđinskog svemirskog broda.

Uskoro potom Rama III je opet ubrzao do relativističkih brzina i odjurio iz Sunčevog sistema, ovoga puta u pravcu žute zvezde Tau Ceti. Prošle su tri godine bez ikakvog spoljnog mešanja u

ljudske poslove. Građani Novog Edena toliko su se posvetili svojoj svakodnevnici da nisu obraćali mnogo pažnje na vasionu izvan svog naselja.

Kad se, međutim, u tom rajju, koji su za ljude kreirali Ramanci, mlada demokratija našla suočena sa serijom kriza, jedan bogati oportunist prigrabio je svu vlast i počeo bezobzirno da suzbija svaku opoziciju. U ovo doba jedan od prvobitnih istraživača Rame II pobjegao je iz Novog Edena i, posle izvesnog vremena, uspostavio kontakt sa dvema simbiotski spojenim tuđinskim vrstama iz susednog habitata, takođe zatvorenog u sebe. Njegova žena ostala je u ljudskoj naseobini, i tu uzalud pokušavala da bude savest društva. Nekoliko meseci potom ona je uhapšena, osuđena pod optužbom da je izdajnik, i zakazano je izvršenje smrtne kazne. Pošto su se životni uslovi i životna okolina u Novom Edenu jednako pogoršavali, ljudske trupe su izvršile invaziju na susedni habitat i otpočele genocidni rat protiv obe žive vrste u njemu. Za to vreme tajanstveni Ramanci, poznati samo po svojim genijalnim graditeljskim dostignućima, nastavili su izdaleka da posmatraju šta se događa, svesni da je samo pitanje vremena kad će ljudi udariti na sledećeg suseda, usavršenu živu vrstu u regionu južno od Cilindričnog mora...